

ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ: УКРАЇНА І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

У статті розглянуте питання взаємозв'язку надходжень до бюджету від податку на прибуток підприємств та рівнем рентабельності операційної діяльності. Здійснюється аналіз структури та динаміки доходів по різних видах економічної діяльності.

Здійснено спробу знайти методику для гармонізації оподаткування прибутку та рівня рентабельності ляхом оподаткування надмірної рентабельності.

Ключові слова: *оподаткування прибутку підприємств, гармонізація оподаткування, рентабельність операційної діяльності.*

Вступ. Податки є частиною фінансової системи країни як на макро-, так і на мікрорівні. Вони виконують фіскальну, розподільчу та соціальну функції.

Податки мають досить високу питому вагу в дохідній частині бюджету будь-якої держави тому, що вони є основним джерелом його наповнення.

Обрана тема є досить актуальною в наш час, оскільки, податок на прибуток є одним з найбільш бюджетоутворюючих податків, що стягуються з юридичних осіб. Протягом останнього десятиріччя надходження від податку на прибуток підприємств стабільно посідали друге місце серед джерел наповнення державного бюджету, поступаючись лише надходженням від податку на додану вартість. Отже, податок на прибуток підприємств має велике значення для економіки України.

Виклад основного матеріалу. Податок на прибуток підприємств є загальнодержавним прямим податком, правила стягнення якого установлені в розділі III ПКУ і набули чинності з 01.04.11 року. У зв'язку з введенням в дію з 01.01.2011 року нового Податкового кодексу, втратив чинність ЗУ «Про податок на прибуток підприємств» та ряд інших законів, які регулювали окремі податки і збори [1].

У Податковому кодексі податок на прибуток підприємств зазнав «революційних» змін, які пов'язані, насамперед, із необхідністю усунення багатьох розбіжностей між правилами податкового обліку та положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку щодо визнання й оцінки доходів та витрат.

Базова ставка податку на прибуток розміром 25%, яка діяла в Україні до 1 квітня 2011 року, робила відчутним податкове навантаження. Насьогодні діє ставка 21%, і все ж, такий показник не можна вважати одним з найвищих у світі. Це дає можливість порівняти ставки податку України зі світовими тенденціями.

У більшості країн світу податок на прибуток корпорацій коливається в межах 20–30%. Щоправда, останнім часом чітко спостерігається тенденція до зниження базової ставки. Так, на початку 2000-х років у ЄС середній розмір податку на прибуток становив у середньому 30-40%. А вже наприкінці 2000-х років впав до 25%. Особливо активну роль у зменшенні оподаткування прибутку підприємств відіграли ініціативи країн Центральної та Східної Європи. Така політика пояснювалась бажанням зацікавити великі корпорації світу вкладати свої інвестиції в держави колишнього «соціалістичного табору» [2].

У 28 найрозвиненіших країнах світу середня ставка становить 36,25 %. Так, у Новій Зеландії вона дорівнює 48 %, у Німеччині - 45 %, у Бельгії та Польщі - 40 %, в Австрії, Чехії та США - 39 %, в Ірландії, Канаді - 38 %, в Японії - 37,5 %. Нижчі ставки діють в Швеції - 28 %, Туреччині - 27,5 %, Великобританії, Китаї - 33 %, Австрії, Данії - 34 %, в Угорщині - 18 %

Порядок справляння (розрахунку оподаткованого прибутку) однаковий (із загальної суми валового доходу підприємства віднімаються валові витрати). Але при розрахунку прибутку до оподаткування та при визначенні валових витрат проводяться стимулюючі заходи.

Так, у США, де ставка податку на прибуток становить 15-39% (федеральний) та 0-12% (місцевий), до валових витрат належать всі дивіденди від цінних паперів, які перебувають у власності місцевих дочірніх компаній. Діють також пільги при проведенні прискореної амортизації, інноваційних заходів, науково-дослідних робіт. Особлива знижка діє в тих випадках, коли підприємство застосовує різні альтернативні види сировини та електроенергії, надається пільговий кредит, коли компанії застосовують обладнання, яке працює на сонячній енергії або на енергії вітру. Але при цьому в США застосовуються і підвищені ставки, коли підприємство отримує занадто високі прибутки, коли воно стає монополістом (наприклад, при продажу нафти), тобто в цьому разі податки стають частково елементом антимонопольного регулювання з боку держави.

У Великобританії розмір податку на прибуток дорівнює 33%. Але для малих підприємств застосовується зменшена ставка — 25%. Причому малі підприємства визначаються за ознакою розміру отриманого прибутку. При визначенні прибутку до оподаткування від валових доходів віднімаються всі витрати, пов'язані з науково-дослідними роботами. Нафтодобувні підприємства, навпаки, крім податку за основною ставкою, вносять до бюджету ще 50% доходу, який у них залишається.

Особливості в оподаткуванні прибутку мають місце і в Німеччині. Так, тут встановлені дві ставки: на прибуток, який не розподілений, — 50% та на прибуток, який розподілений, — 36%. Це робиться з урахуванням того, що при нерозподіленому прибутку оподатковуються дивіденди акціонерів прибутковим податком. Широко застосовується прискорена амортизація, яка дає змогу в перший рік придбання обладнання списувати до 50% його вартості, а в перші три роки — до 80%.

У Франції існує податок на чистий прибуток, при цьому прибуток визначається з урахуванням усіх його операцій. Він розраховується як різниця між доходами підприємства та витратами, пов'язаними з виробничою діяльністю. Основна ставка оподаткування — 34%. Знижені ставки встановлюються на прибуток від землекористування та від вкладів у цінні папери (до 24 %). Коли підприємство має у звітному році збитки, то їх можна відраховувати з чистого прибутку наступних років, а в деяких випадках — із чистого прибутку попередніх років. Основою для розрахунку прибутку є його річний розмір [3].

Українська влада вирішила не відставати від світових фіскальних тенденцій. Було обрано шлях поступового зменшення ставки податку на прибуток. Зокрема, з 1 квітня 2011 р. ставка податку на прибуток становила 23%, з 1 січня 2012 р. - 21%, з 1 січня 2013 р. - 19%, з січня 2014 р. - 16% [4].

Світовий досвід свідчить, що податок на прибуток можна використати як потужний механізм для інвестиційної діяльності та прискорення економічного розвитку. Фіскальна функція цього виду податку вже давно поступилась місцем регуляторній та стимуляційній. Однак більш уважний аналіз показує, що відсотки вирішують далеко не все, і формальне скорочення податкового навантаження на підприємства ще не означає появу серйозних інвестиційних стимулів. Тому основний акцент в Україні варто було б зробити не лише на номінальне зменшення податкового навантаження, а й на інші моменти оптимізації системи оподаткування та використати напрацьований світовий досвід [2].

У сучасних умовах розвитку України, які характеризуються низьким рівнем доходів підприємств і населення, зростанням кількості збиткових підприємств, низькою податковою культурою неможливо забезпечити переважання прямих податків, якими в Україні є податок на прибуток підприємств і прибутковий податок з громадян. Питома вага другого податку набагато нижча, ніж першого, тоді як у країнах з розвинутою ринковою економікою навпаки, частка прибуткового податку з громадян є значно вищою [3].

Висновки. У нашій державі основна частка податкового навантаження лягає на підприємства. Порівняно низька частка прибуткового податку з громадян у дохідній частині бюджету України зумовлена низьким рівнем заробітної плати і, відповідно, рівнем життя більшості населення.

Для поліпшення свого становища Україні необхідно поступово знижувати податкове навантаження, використовуючи міжнародний досвід, адаптуючи його до специфіки та умов розвитку нашої країни, створювати умови, в яких майже неможливо буде ухилитися від сплати податкових зобов'язань, що призведе до поступового збільшення надходжень до державного бюджету, а також подбати про те, щоб податкові надходження були доцільно розподілені. За умови ефективного реформування податкової системи в частині зниження реального податкового навантаження, Україна матиме шанси стати серйозним суб'єктом податкової конкуренції на світовому просторі.

Список використаних джерел:

1. Задорожний О. Податок на прибуток підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://podatok.vlasnasprava.info/podatkovyj-kodeks/komentari-ekspertiv/201-2011-01-26-07-28 34.html](http://podatok.vlasnasprava.info/podatkovyj-kodeks/komentari-ekspertiv/201-2011-01-26-07-28%2034.html)
2. Моргунова Т.І., Обухова Л.А. Податок на прибуток: на що чекати бізнесу? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?podatok_na_pributok__chinnik_stimulyuvanny_a_ekonomiki&objectId=1127412
3. Литвиненко Я.В. Податкова політика - Особливості сплати податків в інших країнах світу <http://studentbooks.com.ua/content/view/1210/41/1/2/>
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 "Податок на прибуток", затверджений наказом МФУ від 31.12.1999, № 318.

ПАТАРИДЗЕ-ВИШИНСКА М.В., КРУШЕЛЬНИЦКА В. НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ ПРИБЫЛИ: УКРАИНА И ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ

В статье рассмотрен вопрос взаимосвязи поступлений в бюджет от налога на прибыль предприятий и уровне рентабельности операционной деятельности. Совершен анализ структуры и динамики доходов по разным видам экономической деятельности. Автор делает попытку найти методiku для гармонизации налогообложения прибыли и уровня рентабельности путем налогообложения сверхмерной рентабельности.

Ключевые слова: налогообложение прибыли предприятий, гармонизация налогообложения, рентабельность операционной деятельности.

PATARIDZE-VUSHUNSKA M.V., KRUSHEL'NITSKA V. TAXATION TO THE INCOME: UKRAINE AND FOREIGN EXPERIENCE

The article deals with the relationship between revenues from corporate income tax and the level of profitability of operational activity. The analysis of the structure and dynamics of income for different kinds of economic activity is conducted. Author makes an effort to find a methodology for the harmonization of revenue taxation and profitability through a tax on excessive profitability.

Keywords: corporate income taxation, harmonization of taxation, profitability of operational activity.